

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ กรมการพัฒนาชุมชน

โดย เสริมพงษ์ รัตนะ

เลขานุการกรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้บริการแก่พี่น้องประชาชน โดยถือปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

- **เหตุผลในการออกกฎหมาย พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540**

ก่อนปี 2540 ประชาชนมีสภาพการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการน้อยมาก เนื่องจากมีแนวคิดว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็น “สิทธิ” ที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารยังถูกกำหนดให้เป็น “ความลับ” ของราชการ ตามระเบียบรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2517 ทำให้การบริหารราชการและการให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปเป็นไปได้ไปอย่างขาดข้อมูล

- **หลักการและแนวทางการจัดทำร่างกฎหมายรับรองสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของราชการ**

มีหลักกฎหมายว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” จึงกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารของราชการต้องเปิดเผยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม
2. ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินการของรัฐด้วยตนเอง นอกเหนือจากกลไกควบคุม หรือตรวจสอบตามวิถีทางการเมือง
3. กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในการจัดทำ เก็บรักษาและเปิดเผยข้อมูลประเภทต่างๆ
4. กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- **ภาพลักษณ์ประเทศไทยในเรื่องปัญหาคอร์รัปชัน**

จากข้อมูลดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันในภูมิภาคเอเชีย โดยสำรวจข้อมูลความโปร่งใสจาก 163 ประเทศ ในปี 2549 ปรากฏว่า ประเทศไทยมีความโปร่งใสอยู่ในอันดับ 63 (คะแนน 3.6) โดยสิงคโปร์อยู่ในอันดับ 5 (คะแนน 9.4) ฮองกงอันดับ 15 (คะแนน 8.3) ญี่ปุ่นอันดับ 21 (คะแนน 7.6) ไต้หวันอันดับ 34 (คะแนน 5.9) และมาเลเซียอันดับ 44 (คะแนน 5.0) สำหรับประเทศที่มีความโปร่งใสเป็นอันดับ 1 ของโลก คือ ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ และนิวซีแลนด์ (คะแนน 9.6)

เมื่อดูดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ปัญหาคอร์รัปชันโลกในปี 2549 ประเทศไทยมีอันดับต่ำลงจากปี 2548 โดยปี 2548 อยู่อันดับ 59 (คะแนน 3.8) ปี 2549 อยู่อันดับ 63 (คะแนน 3.6)

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ปัญหาคอร์รัปชันโลกในปี 2549

พ.ศ.	จำนวนประเทศ	อันดับของไทย	คะแนน
2544	91	61	3.2
2545	102	64	3.2
2546	133	70	3.3
2547	146	64	3.6
2548	159	59	3.8
2549	163	63	3.6

หมายเหตุ : ประเทศที่มีการคอร์รัปชันมากที่สุด คือ ไฮติ อีรัก และ พม่า
ได้คะแนน 1.9 คะแนน ไทย เป็นอันดับ 9 จาก 21 ประเทศในเอเชีย
- ที่มา : องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ

● ประชาชนต้องรู้จักใช้สิทธิของตนเองตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน แนวทางที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ เพื่อสร้างความโปร่งใสตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) โดยรู้จักใช้สิทธิของตนเองตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ดังนี้

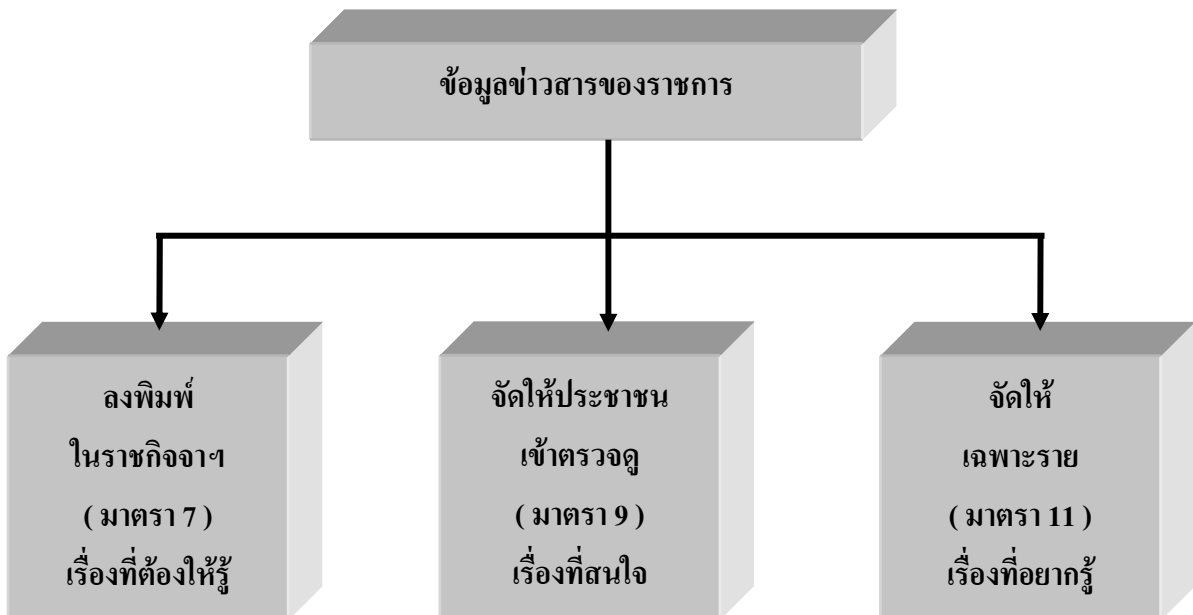
สิทธิของประชาชนตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ พ.ศ. 2540

สิทธิตามกฎหมาย	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
1. สิทธิได้รู้ (Right to Know) 1.1 สิทธิได้รู้ตามมาตรา 7 (เรื่องที่ต้องให้รู้)	มาตรา 7 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน : มีสิทธิตรวจสอบ หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ 1. นำพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษา 2. จัดพิมพ์และเผยแพร่
1.2 สิทธิได้รู้ตามมาตรา 9 (เรื่องที่สนใจ)	มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน : มีสิทธิตรวจสอบ หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ 1. จัดสถานที่ / ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา 2. นำข้อมูลข่าวสารมาตั้งแสดงในสถานที่ตาม 1 3. จัดทำดัชนีสำหรับค้นหา 4. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าตรวจสอบ

สิทธิตามกฎหมาย	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
1.3 สิทธิได้รู้ตามมาตรา 11 (เรื่องที่ยากรู้)	มาตรา 11 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน : ใช้สิทธิได้ด้วยการยื่นคำขอ หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> 1. บริการและอำนวยความสะดวก 2. พัฒนาระบบจัดเก็บเอกสาร 3. จำแนกประเภทข้อมูลข่าวสารฯ 4. จัดหาข้อมูลให้ตามคำขอ 5. คัดสำเนาและรับรองสำเนา
1.4 สิทธิได้รับสำเนาและขอให้รับรองสำเนาถูกต้อง	มาตรา 9 และ 11 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน : ใช้สิทธิได้ด้วยการยื่นคำขอ หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> 1. คัดสำเนาและรับรองสำเนา 2. กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม
2. สิทธิคัดค้านด้านการเปิดเผย	มาตรา 17 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชนทั่วไป : ยื่นคำขอข้อมูล ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย <ol style="list-style-type: none"> 1. คัดค้าน 2. ใช้สิทธิคัดค้านพร้อมแสดงเหตุผล 3. ใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> 1. แจ้งผู้มีส่วนได้เสียคัดค้าน 2. พิจารณาคำคัดค้าน
3. สิทธิร้องเรียน	มาตรา 13 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชนทั่วไป : ใช้สิทธิร้องเรียน หน่วยงานของรัฐ : มีพฤติกรรมฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม กฎหมาย กขร. : มีหน้าที่พิจารณาคำร้องเรียน(ภายใน 30 วัน)

สิทธิตามกฎหมาย	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
4. สิทธิอุทธรณ์	มาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชนทั่วไป : ใช้สิทธิอุทธรณ์ หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> มีคำสั่งปฏิเสธไม่เปิดเผย ไม่รับฟังคำคัดค้าน ไม่แก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
5. สิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน	มาตรา 25 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน / เจ้าหน้าที่ข้อมูล : ใช้สิทธิขอ/ขอให้แก้ไข ประชาชนอื่น : จะขอได้ต้องได้รับหนังสือยินยอม จากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐ : มีหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> เปิดเผยแก่เจ้าของข้อมูล แก้ไข/หมายเหตุ ตามคำร้องของเจ้าของข้อมูล จัดระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- หน้าที่และวิธีดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

● **สาระสำคัญของ มาตรา 7 เรื่องที่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา**

1. โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
2. สรุปลำเนาหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
 - * เพื่อให้ประชาชนได้รู้ถึงบทบาทที่แท้จริงของแต่ละหน่วยงาน
 - * รู้ถึงวิธีการหรือกระบวนการทำงาน
3. สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ
 - * เป็นการเพิ่มความสะดวกแก่ประชาชน เพื่อทราบว่าจะไปติดต่อได้ที่ใด จุดใด
4. หลักเกณฑ์ที่มีสภาพอย่างกฎหมายเป็นการทั่วไปต่อเอกชน
(กฎที่มีผลเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ในองค์กร เช่น กฎระเบียบ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีผลต่อเอกชนเป็นการทั่วไปไม่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา)
5. ข้อมูลอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ (กขร.) กำหนด
(เพื่อให้เหมาะกับการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา)

● **สาระสำคัญของ มาตรา 9 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานจะต้องรวบรวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู**

1. ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน ได้แก่ การอนุญาต อนุมัติ การวินิจฉัย การอุทธรณ์ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง) เช่น
 - * คำวินิจฉัยของคณะกรรมการอุทธรณ์ตาม พรบ. ควบคุมอาคาร
กรณีเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งไม่อนุญาตคำขอ
 - * ผลการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตตาม พรบ. สุราฯ
 - * คำสั่งไม่อนุญาตให้ตั้งท่าเรือ คำสั่งพักใบอนุญาต หรือถอนใบอนุญาตของ
กรมการขนส่งทางน้ำ
2. นโยบายหรือการตีความ
 - * นโยบายพลังงานแห่งชาติ
 - * นโยบายตำรวจแห่งชาติ
 - * นโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ
 - * นโยบายการผังเมืองแห่งชาติ
 - * การหารือข้อกฎหมายกรณีสมาชิกสภาเทศบาล มีหุ้นส่วนใน หจก. ที่เป็น
คู่สัญญากับเทศบาล
 - * การหารือข้อกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการตามมติ ครม. และการจัดเก็บ
ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
 - * การหารือปัญหาการบังคับใช้ พรบ. ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

3. แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินงาน
 - * แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ
 - * แผนแม่บทของหน่วยงาน หรือ แผนพัฒนาด้านต่างๆ ของปีที่ดำเนินการที่กำหนดไว้ในแผน
 - * รายงานประจำปีของหน่วยงาน
4. คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของ จนท.ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน
 - * คู่มือการขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้ายหรือ รื้อถอนอาคาร ตาม พรบ. ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
 - * คู่มือการขอประกันตัวผู้ต้องหาในชั้นต่างๆ (ชั้นตำรวจชั้นศาล)
5. สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงตามมาตรา 7 วรรคสอง

ถ้ามีการจัดพิมพ์เผยแพร่ไว้จำนวนพอสมควรแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ทั้งหมด ลงพิมพ์แต่เพียงว่า ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวแล้ว โดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์ที่มีการเผยแพร่แล้วไว้ในราชกิจจานุเบกษา ด้วย กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องนำสิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษา ต้องนำมารวมไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ด้วย เช่น

 - * ประกาศ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ฉบับที่ 42 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี
6. สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะในการผูกขาด ตัดตอนหรือลักษณะร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ
 - * สัญญาสัมปทานการเดินรถประจำทาง
 - * สัญญาสัมปทานการทำเหมืองแร่ การทำไม้
 - * สัญญาสัมปทานให้เอกชนเก็บขยะมูลฝอยของ กทม. และเมืองพัทยา
 - * สัญญาโครงการทางด่วน
 - * สัญญาให้ผลิตสุรา
 - * สัญญา ITV
 - * สัญญาโครงการรถไฟ เป็นต้น
7. มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมายและแต่งตั้งโดยมติ ค.ร.ม.
 - 7.1 มติ คณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี เช่น
 - * มติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.)
 - * มติคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
 - * มติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้า
 - * มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

* มติคณะกรรมการกำกับนโยบายราคากลางงานก่อสร้าง

7.2 มติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย เช่น

* มติคณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย

* คณะกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

8. ข้อมูลอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

เนื่องจากข้อมูลมีจำนวนมาก และมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ข้อมูลที่ประชาชนควรได้รับในช่วงเวลาปัจจุบันอาจจะแตกต่างไปจากช่วงเวลาในอดีต

การที่กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) เพื่อที่จะสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ว่าข้อมูลข่าวสารใดที่หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดมา รวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้

ตัวอย่างที่ กขร. กำหนด ได้แก่

ประกาศประกวดราคา ประกาศสอบราคา สรุปผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้างประจำเดือน (ตามแบบ สขร.1) นอกจากนี้มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2547 กำหนดให้นำประกาศประกวดราคา ประกาศสอบราคา ผลการจัดซื้อจัดจ้างประจำเดือนเผยแพร่ผ่าน website ของหน่วยงานด้วย

● **สาระสำคัญของมาตรา 11 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเฉพาะราย**

1. เป็นการจัดข้อมูลข่าวสารให้ตามที่มีผู้มาขอยื่นคำขอกับหน่วยงานของรัฐ
2. ผู้ขอต้องระบุคำขอข้อมูลให้เข้าใจได้ตามควร
 - 2.1 หน่วยงานจัดให้ ภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ขอจำนวน มาก หรือ บ่อยครั้ง
 - 2.2 ถ้าไม่มี ให้แนะนำไปยังที่อื่น
 - 2.3 ข้อมูลที่หน่วยงานอื่นจัดทำและห้ามเปิดเผย ให้ส่งคำขอให้หน่วยงานอื่นพิจารณา

● **การให้บริการของหน่วยงานเมื่อประชาชนขอข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7,9 และ 11**

ให้ถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2547 ดังนี้

1. กรณีประชาชนขอข้อมูลข่าวสาร และหน่วยงานรัฐมีพร้อมอยู่แล้วให้ดำเนินการโดยเร็ว หรือภายในวันที่ขอ
2. ถ้าขอมากไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน ให้แจ้งผู้ขอทราบภายใน 15 วัน และแจ้งกำหนดวันแล้วเสร็จด้วย

● **ข้อมูลข่าวสารที่อาจไม่ต้องเปิดเผย**

ให้ใช้ดุลยพินิจ โดยคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้ ประกอบกัน

1. การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ
2. ประโยชน์สาธารณะ
3. ประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- **ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย ตามมาตรา 14**
ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
- **ข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย ตามมาตรา 15** กำหนดไว้ดังนี้
 1. กระทบความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
 2. ทำให้การบังคับใช้กฎหมาย เสื่อมประสิทธิภาพ
 3. เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงาน
 4. เป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยบุคคล
 5. รายงานทางการแพทย์ หรือข้อมูลส่วนบุคคลที่การเปิดเผยอาจเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร
 6. กฎหมายหรือผู้ให้ข้อมูลกำหนดมิให้เปิดเผย
- **ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามมาตรา 23** มีหลักดังนี้
 1. ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง : เจ้าของมีสิทธิ 100%
 2. ข้อมูลของผู้อื่น : ห้ามเปิดเผย แต่มีข้อยกเว้นให้เปิดเผยได้ตามมาตรา 24 ในกรณีต่อไปนี้
 - 2.1 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่
 - 2.2 เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติ
 - 2.3 หน่วยงานที่ทำงานด้านแผน / สถิติ
 - 2.4 การใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย
 3. เจ้าของข้อมูลยินยอมเป็นหนังสือ
- **การให้บริการของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ กรมการพัฒนชุมชน**
 1. เดินทางมาติดต่อด้วยตนเองได้ที่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ ห้องฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวกและประสานราชการ สำนักงานเลขานุการกรม อาคารดำรงราชานุภาพ ชั้น 5 กรมการพัฒนชุมชน กระทรวงมหาดไทย ถนนอัษฎางค์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ในวันและเวลาราชการ โทร./ โทรสาร 0-2223-7064
 2. ตรวจสอบข้อมูลได้ที่ www.cdd.go.th
